

Yttrande över promemorian Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9) samt Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15)

Dnr: Ju2010/2161/PO

Sammanfattning

Skolinspektionen ställer sig bakom slutsatserna i promemorian och betänkandet att det behövs en kraftsamling när det gäller metodutveckling, enhetlighet, samverkan och utvärdering inom ungdomskriminalitet på en regional nivå samt att myndigheter och andra aktörer måste samarbeta långsiktigt och uthålligt på lokal nivå. Det kan konstateras att promemorian och betänkandet delvis behandlar samma frågeställningar men lämnar olika, och i vissa fall, motstridiga förslag. En samordning och genomarbetning av förslagen måste därför ske vid den fortsatta behandlingen i departementet. Detta har försvårat möjligheten för Skolinspektionen att uttala sig om förslagen som en helhet. Skolinspektionen tillstyrker dock, förutom vad som särskilt anges nedan, i allt väsentligt förslagen i sina separata delar.

Skolinspektionen avstyrker den föreslagna nya lydelsen av 1 kap. 2 § andra stycket skollagen (1985:1100).

Skolinspektionen tillstyrker förslaget att Skolinspektionen får i uppdrag att granska hur grundskolor och gymnasieskolor följer upp elevernas frånvaro samt att överväga behovet av en gemensam reglering på området.

Utgångspunkter

Skolinspektionen yttrar sig över de delar i promemorian och betänkandet som anknyter till myndighetens tillsynsområde.

Synpunkter på närmare angivna avsnitt i betänkandena

Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9)

Polisens ungdomscentrum

Skolinspektionen har inget att invända mot förslaget att Polisens ungdomscentrum inrättas. Det framgår dock av förslaget att det till ungdomscentrumen ska knytas representanter för kommunerna med god kompetens bl.a. inom området skola. Det krävs enligt förslaget en kommunal handläggare på heltid och kostnaderna ska inte belasta polisen. Det är enligt Skolinspektionens mening oklart i vilken form kommunen ska representeras. För det fall regeringen föreslår att särskilda ungdomscentrum ska inrättas bör det tydliggöras om representanten från kommunen bör vara politiker, tjänsteman från någon kommunal skola eller kommunen centralt.

Skolan och polisen

I promemorian beskrivs att kontaktpolisverksamheten inte tycks ha fått ett önskvärt genomslag i polismyndigheternas verksamhet och att tillämpningen skiljer sig åt i betydande grad mellan olika polismyndigheter. I detta sammanhang vill Skolinspektionen understryka att verksamheten med kontaktpolis måste belysas ytterligare. Det behöver exempelvis klargöras om polisen närvarar i skolan som informatör eller kontrollör.

Vidare tas frågeställningen upp i promemorian hur skolan ska hantera brott som begås i skolmiljö. I promemorian radas problem och frågeställningar om detta upp. Skolinspektionen anser att det är angeläget att dessa problem blir belysta och att det därför är otillfredsställande att utredningen inte lämnar några särskilda förslag i dessa delar. Skolan har ett särskilt ansvar för eleverna och Skolinspektionen anser att det är viktigt att problemen och frågeställningarna inte bara blir belysta ur polisiär synvinkel utan även från ett skolperspektiv. Det vore värdefullt för skolorna med samlade riktlinjer om hur skolan ska hantera brott som begås i skolmiljön.

Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15)

Sociala insatsgrupper

Skolinspektionen har inget att invända mot förslaget att sociala insatsgrupper inrättas. Benämningen social insatsgrupp bör dock utgå eftersom den ger associationer till polisiär verksamhet av helt annat slag än de uppgifter som utredningen anser att

de sociala insatsgrupperna ska ha. Skolinspektionen har konstaterat att de föreslagna regionala polisiära ungdomscentrumen ska arbeta generellt med metodutveckling, enhetlighet, samverkan och utvärdering inom området ungdomskriminalitet medan de lokala sociala insatsgrupperna ska arbeta individuellt med upprättande av bl.a. handlingsplaner. Det kan ifrågasättas om det finns utrymme för både en regional och en lokal organisation för att hantera dessa frågor. De föreslagna organisationerna ser ut att i vart fall delvis ha en gemensam sammansättning och tilltänkta uppgifter som överlappar varandra. En samordning och genomarbetning av förslagen måste därför ske vid den fortsatta behandlingen i departementet.

Skolinspektionen anser att det är bra med en organisation som ger möjlighet till ett närmare samarbete mellan skola och socialtjänst. Som det beskrivs i betänkandet möter skolan alla barn och unga under en relativt lång och sammanhängande tidsperiod. Skolan har därför förutsättningar att på ett förhållandevis tidigt stadium fånga upp de elever som har särskilda behov. Skolinspektionen har vid flera tillfällen påpekat behovet av samarbete mellan skolan och socialtjänsten. Nämnas kan exempelvis remissyttrandet över betänkandet Lag om stöd och skydd för barn och unga (SOU 2009:68) där Skolinspektionen bl.a. framhöll att det uttryckligen ska anges att socialtjänsten är skyldig att aktivt och systematiskt samverka med skolan. Vidare påpekades att det är viktigt med en väl fungerande samverkan mellan skolan, socialtjänsten och andra berörda huvudmän. Skolan har en lagstadgad skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd (1 kap. 2 a § skollagen jmf med 14 kap. 1 § socialtjänstlagen [2001:453]). Det är dock en fördel om ett samarbete kan komma till stånd i ett tidigare stadium och utan att en anmälningsskyldighet har inträtt.

Lagstadgat stöd till föräldrar

I betänkandet föreslås att skolan ska ha en i lag uttalad skyldighet att stödja och hjälpa föräldrar i deras ansvar att fostra sina barn. Uppgiften att samarbeta med föräldrarna ska enligt utredningen lyftas fram i skollagen. Utredningen föreslår därför att 1 kap. 2 § skollagen andra stycket får ett tillägg med innehåll att skolan ska samarbeta med den som har vårdnaden om ett barn och stödja vårdnadshavaren i hans eller hennes ansvar att ge barnet en god fostran.

Skolinspektionen avstyrker detta förslag. Det finns redan ett lagfäst krav på samarbete mellan skolan och hemmen för att främja elevernas harmoniska utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar i den nu gällande bestämmelsen. Mer preciserade krav finns också, exempelvis krav på skolan att lämna löpande information till vårdnadshavarna om barnets skolgång. I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet m.m. framhålls bl.a. att utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa och att skolan därvid ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Vidare fram-

hålls att arbetet måste ske i samarbete med hemmen. De krav som ställs upp i skollagen och läroplanen utgår enligt Skolinspektionens mening från skolans kunskapsuppdrag och eleverna. Utredningens förslag innebär däremot att skolan får ett lagfäst uppdrag att stödja vårdnadshavarna. Detta kan enligt Skolinspektionens mening inte anses utgöra en uppgift för skolan utan snarare vara en uppgift för de sociala myndigheterna. Skolinspektionen anser vidare att bestämmelsen är vagt och ottydligt formulerad. Det kan ifrågasättas vad som kan anses ingå i begreppet att stödja vårdnadshavaren och vad som menas med en god fostran. Utformningen av bestämmelsen kan komma att medföra tillämpningsproblem för skolan men även för Skolinspektionen i sin tillsyn. Det är exempelvis svårt att föreställa sig på vilket sätt Skolinspektionen i tillsynen skulle kunna rikta kritik mot en skola för att den inte har stöttat vårdnadshavaren i ansvaret att ge barnet en god fostran.

Skolans ansvar för elevernas frånvaro

I betänkandet föreslås att Skolinspektionen får i uppdrag att granska hur grundskolor och gymnasieskolor följer upp elevernas frånvaro. Som en del i granskningen bör ingå att överväga behovet av en gemensam reglering eller handlingsplan på området.

Bestämmelser om elevers frånvaro finns redan i skolförfattningarna, se exempelvis 6 kap. 8 a § grundskoleförordningen (1994:1194). Denna bestämmelse får även sin motsvarighet i den föreslagna nya skollagen. Kravet på att skolorna ska följa upp elevernas frånvaro kan dock enligt Skolinspektionen behöva tydliggöras i lagstiftningen.

Skolinspektionen granskar redan nu i sin regelbundna tillsyn att skolan har fungerande rutiner för närvarokontroll och att rektorn ser till att vårdnadshavare kontaktas vid ogiltig frånvaro. Myndigheten har relativt nyligen genomfört en kvalitetsgranskning av vad gymnasieskolor gör för att förhindra avhopp och för att eleverna ska nå målen med utbildningen (Skolinspektionens rapport 2009:1). Skolinspektionen har ingenting emot ett särskilt uppdrag att granska hur grundskolor och gymnasieskolor följer upp elevers frånvaro och överväga om det finns ett behov av gemensam reglering.

I den slutliga handläggningen har chefsjuristen Ingegärd Hilborn deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Marie-Hélène Ahnborg
Inspektionsdirektör

Annica Runsten
Rättssakkunnig